

MINDIG ÉPPEN
ANNYIT KELL
ADNI, AMENNYIT
A DARAB
MEGKÖVETEL,
SE TÖBBET,
SE KEVESEBBET.

Styling: Domán Melinda, Smink: Somogyvári Dóra, Haj: Böngyik Balázs

SZÖVEG –
KÖLNEI LÍVIA

KÉP –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

A JÓL MEGTERVEZETT ÉLETPÁLYA IS LEHET MESTERMŰ

Beszédhangjában is mintha csengettyűk szólnának, pedig súlyos gondolatokat fogalmaz meg, nem könnyed csevegéssel szórakoztat. Minden szavából érződik a klasszikus éneklés szenvedélyes szeretete, és a könyvtárszobájában töltött két óra tartalmasabb volt számomra, mint egy egyetemi előadás. *Kolonits Klára*, egyik legkiválóbb szoprán operaénekesnőnk vendége voltam.

◆ – **Tegnap nagy erőpróbád volt: Mahler grandiózus II., „Feltámadás” szimfóniájában énekelteél. Úgy gondolom, ez átlag fölötti odafigyelést és erőnlétet kívánt. Hogyan tudod magad kipihenni?**

– Alig tíz percet énekeltem ebben a darabban, de a technikai kihívásokon túl komoly összpontosítást igényelt tőlem. A karmesternek az volt a kérése, hogy a kórus éneke mellett szinte hangtalanul susogjak, és csak akkor szólaljon meg hallhatóan a hangom, amikor már valóban elválnak a szólamom. Nehéz megvalósítani, hogy sokáig visszafogjam, majd a megfelelő pillanatban tökéletes diszpozícióban, tökéletes fényvel szólaltassam meg a hangom. Általában azt hiszik, hogy sokat és hangosan énekelni nehéz – pedig valójában az a nehéz, hogy mindig éppen annyit adjál, amennyit a darab megkövetel, se többet, se kevesebbet. Itt az volt a dolgom, hogy énekesként ne tolokadjak előre, hanem szolgáljam ezt a remekművet. Harminc percig ültem a színpadon teljes némaságban, több ezer emberrel szemben, a tévéközvetítés tudatában, teljes figyelemmel, nem köhöghettem, nem ihattam, és a megfelelő pillanatban a semmiből meg kellett szólalnom. Ez volt az igazi nehézség. Ám a színpadon, a hangszerek között a zene átjárja a testemet és feltölti energiával a lelkemet. Ilyenkor, másnap én még a repülés állapotában élek. Egy nehéz előadás után sokszor pihentebbnek érzem magam, mint előtte, amikor elfáraszt a szorongás, a megfelelési igény. Ez egy komoly szenvedély – nem használok azt a kifejezést, hogy szenvedélybetegség, pedig ugyanazok a tünetei, mint egy addikciónak... Ma már azért kinéztem a kertbe is, hogy éppen melyik virág nyílik, és tervezgettem, mit fogok ott csinálni délután, később pedig még gyakorolnom is kell a következő fellépésre...

A MAGYAR ZENEI ÉS SZELLEMI TEHETSÉG HUNGARIKUM, EZZEL TUDNÁNK KIEMELKEDNI AZ EURÓPAI NEMZETEK KÖZÜL.

– **Nagyon tudatos embernek tűnsz, aki jól ismeri a saját lelkét és fizikumát.**

– Így van, és ha nem is tudom megelőzni, de mindig felismerem, mi miért van: vagy túlhajtottam magam, vagy túl kevés a feladat, és ilyenkor nekem kell civil kurázsíval biztosítanom az egyenletes pályámat. Van olyan kollégám, aki sokkal improvizatívabban él és nem elemzi önmagát, pusztán az öröklött „őserejéből” énekel. Nekem a kitűzött célokra szükségem van. Az életpálya megtervezése is mestermű lehet az ember életében: tudni, mi a dolgom a pályám elején, csúcán, végén. A képességeimhez kell alakítanom a repertoárt, akár az önkorlátozás árán is, a tudásomat pedig tovább kell adnom.

– **Kik segítettek megtalálni az utadat?**

– Nagyon sokat köszönhetek énektanárainak, Schultz Katalinnak és Forrai Zsuzsannának. Bár ők végtelen türelemmel próbáltak terelni a nekem való szerepek felé, de elfogadták azt is, amikor mentem a makacs fejem után. Későbbi pályafutásomat is figyelemmel kísérték, és amikor végre láttam rajtuk a „na, ez az!”-arckifejezést, akkor megnyugodhattam. Úgy hívom őket, hogy a szakmai mamáim. Gyengéd, de ha kell, szigorú szeretettel támogatnak évtizedek óta.

– **Amikor készültem erre a beszélgetésre, kulcsszavak jutottak az eszembe. Nem is fogalmaztam meg kerek kérdéseket, csak azt szeretném tudni, mi jut eszedbe ezekről a kifejezésekről: stressz, lámpaláz.**

– Lámpaláz típus vagyok, annak ellenére, hogy hatéves korom óta szerepelek, és ez már nem fog döntően megváltozni. Közben pedig vágyom a szereplést.

A félelemnek és a vágnak a feszültsége serkentően hat rám, ezért olyan dolgokat is meg tudok tenni a színpadon, amiket egy józan belátású civil ember nem. Koncert előtt iszonyatosan tudok félni a saját elvárásaim miatt, de amikor éneklés közben az első pár másodperc után megnyugszom, a stressz pozitívvá válik és hiperkoncentrációt eredményez nálam. A közönség számára szerencsére észrevehetetlen, amikor én az egyik állapotból a másikba átlenyúlok. Van egy nagyon emberi történetem a főiskolai énektanáromtól, Forrai Zsuzsannától, aki a csodálatos koloratúrszoprán, Gyurkovics Mária lánya. Mária egész pályafutása során annyira izgulós volt, hogy a fellépések előtt úgy érezte, elment a hangja, és rettegett a fellépéstől. Szinte úgy kellett őt kilöknie a színpadra, ahol a saját csodálatosan áradó hangjától megnyugodott. Az én tréningem stressz ellen a gyakorlás. Ha annyira begyakorlom az éneklés technikai részét, hogy az elraktározódik az izommemóriában, átkerül az idegrendszer vegetatív részébe, akkor nem tudok egy bizonyos jó szintnél lejjebb teljesíteni. Ilyenkor beindul a „robotpilóta-üzemmód”, és csak azokat a helyzeteket kell felismernem a színpadon, amikor ebbe tudatosan „bele kell nyúlnom”. Ha viszont fiatalon rosszul rögzült a memóriában valami, ami az izmok munkájához kötődik – legyen az éneklés, hangszeres játék vagy tánc –, azt csak reflexológiával lehet felülírni. Egyik kolléganóm sokat küzdött egy dallammal, amelyet egyszer rossz technikával tanult meg. Segítségként arra biztattam, hogy az előtt a dallam előtt tegyen egy hirtelen mozdulatot, vagy csípje meg kicsit a kezét, okozzon egy fájdalomimpulzust magának, ami a reflexeit eltereli és a rossz beidegződésből kizökkenti.

– **Az operaéneklés a legnagyobb emberi teljesítmény az énekhang terén. Hogyan gazdálkodsz a legbensőségesebb hangszereddel?**

– El kellett fogadnom az előnyös adottságaimmal együtt a hátrányaimat is. Előny a nagy hangterjedelem és a jó terhelhetőség, de nekem eredendően a mélyebb hangfekvés tetszett – meg kellett szoknom a saját csilingelő hangomat, és azt, hogy bizonyos vágyott drámai szerepekre nem leszek alkalmas. Amikor viszont felismertem a lehetőségeimet és elfogadtam (és többé nem próbáltam utánozni a múlt vagy a jelen nagy énekesnőit), szárnyakat kaptam. Kialakíthattam azt a repertoárt, amelyben a hangom a legszebben, tisztán cseng: ez a *bel canto*, Bellini, Donizetti és Verdi korai operái. ➤

– Gyerekkor, első operaélmények?

– Budapest I. kerületében, Krisztinavárosban nevelkedtem az 1970-es–80-as években, olyan családban, amelyet az akkori politikai rendszer minden oldalról támadott: apukámat kirúgták az egyetemről a vallási meggyőződése miatt, anyukámat nem ajánlották egyetemi felvételre, noha kitűnő tanuló volt, nagypapámat elüldözték az országból, külföldön tudott csak tanítani. A Kosciuszko Tádé iskolába jártam, ahol a hasonló múltú szülőknek magas elvárásaik voltak a gyerekeik felé: „csak akkor jutsz előre, ha százötz százalékkal teljesítesz” – és ezt teljesen belénk plántálták. Ez a maximalizmus később nagyon jól jött a nehézségek idején. Kisgyerekkorom óta zenéltem, de az opera műfaja sohasem vonzott, a teátrális kifejezetten taszított. Pont az első énektanárnőm, Schultz Katalin elementáris hatásának köszönhetem, hogy nyitottá váltam az éneklés minden ága felé.

– A sztárrá válás általában „berobbanással” kezdődik. Sztár vagy az opera műfajában, ám a pályád inkább kudarcokkal kezdődött, és ezeket szokatlan nyíltsággal el is szoktad mesélni.

– Nem volt egyenes utam, sokáig nem énekművészek készültém, és nem is a Zeneakadémián, hanem a Zeneakadémia Tanárképző Intézetében végeztem magánénekszakon; a felvételre készülve ráadásul több tanár el is akart tanácsolni a pályától.

Mindenki átél kudarcot, csak van, aki nem vallja be. Ha engem ér, akkor egy kicsit kiborulok, utána azonban olyan energia és akarat támad bennem, ami eddig minden rossz helyzetből talpra állított. A debreceni színház és az Operettszínház után már 2002-ben bekerültem az Operaházba, de majdnem nyolc év telt el addig, mire felismertem – vagy a szereposztók felismerték –, milyen szerepek felelnek meg legjobban az adottságaimnak, egyéniségemnek. Megdöbentett, hogy ezt a közönség mennyire érzi és jelzi. Akkor kezdtem el igazán sikeres lenni, vagyis a közönség által szeretett énekes lenni, amikor a leginkább nekem való szerepekben, például a Bánk Bán Melindájaként vagy a Traviata Violettajaként léphettem fel.

– Működhet a párkapcsolat két művészember között?

– Az számít, hogy a két művészember egymást kioltó vagy hatványozó energiákkal közeledik-e egymáshoz, bénítják vagy pedig segítik, kiegészítik egymást. Amikor tizennyolc évvel ezelőtt megismertem a férjemet, Dinyés Dánielt, még főiskolai diák volt, de már rendelkezett azzal a tudással, ami akkor és azóta is a fő inspirációt jelenti a szakmai életben. Zeneszerző, karmester, színházi

szakember és zseniális korrepetitor is. Szigorúan szólunk bele egymás dolgaiba, de mindig építő kritikával. Azt hiszem, az életben a házasságom a szerencsefaktor: nagyon jókor találkoztunk, felépítettünk egy külön szakmai mikrovilágot, ami nagyon sokat ad nekünk.

– A gyermekedtől sokat követeltél, mint tőled az édesanyád?

– Andris fiam egy magáról minden szigorúságot, minden korlátozást levető személyiség. 1992-ben született, amikor én még éppen csak elkezdtem az énektanulmányaimat. Anyukám úgy mondta, hogy „gyerekek gyereke” – még nem voltam igazán kiforrott személyiség az ő gyerekkorában, ennek ellenére nagyon mély kapcsolat közöttünk. Dániában tanul építészetet, egy olyan szisztémával foglalkozik, amit Magyarországon nem oktatnak az egyetemeken.

– Szakmai vágyálmaid?

– Sok van, amit nagyon szeretnék, de tudom, hogy nem fog bekövetkezni. Az én ideálom a művészi munkáról, a zenei rendezésről más, mint a mai realitás, és azok a szerepek sincsenek a színházak repertoárján, amelyeket nagyon szeretnék elénekelni. A zene kimeríthetetlen birodalom, és elő kellene adnunk mindazt egy életpályán belül, amire a képességünk lehetőséget ad. Magyarországon a világháború és a szocializmus megsemmisítette azt a tehetős polgári réteget, amely számára a művészetpártolás természetes dolog volt; azoknak pedig, akik mára a helyükre léptek, eszükben sincs vagyoniukat a kultúrába, tehetségekbe fektetni. Minden énekesnek, aki nem kap megfelelő szakmai gondoskodást és támogatást a munkaadói részéről, önerőből kell felépítenie saját magát és kapcsolatát a közönséggel.

– Itt léphetne be egy fiatal művész életébe egy jó mentor vagy zenei menedzser, aki az emberi adottságaihoz megtudná találni a fellépési lehetőségeket.

– A művészek vállalkozóvá válása a színházak, koncertszervezők érdekét szolgálta: megszabadultak attól, hogy felelősséget vállaljanak a művészek pályájáért. Számukra ők csak adószámok, akik közül válogathatnak. Zenei vezetők ki is mondják időnként: nekik nem feladatuk a magyarországi énekeseket feladatokkal ellátni. Ha viszont egy művész külföldön keres munkát, és ott elkötelezi magát egy évadra, elesik az itthoni munkáktól. Keletkezik egy vákuum, amelyet persze be fognak tölteni mással, és onnantól kezdve gellert kap a hazai pálya. Sajnos azok a kollégák is, akiknek gyermeke születik

A FÉLELEMNEK ÉS A VÁGYNAK A FESZÜLTSEGE SERKENTŐEN HAT RÁM, EZÉRT OLYAN DOLGOKAT IS MEG TUDOK TENNI A SZÍNPADON, AMIKET EGY JÓZAN BELÁTÁSÚ CIVIL EMBER NEM.

és egy évre kimaradnak, nagyon nehezen tudnak visszatérni a színpadra. Ennek a rossz gondolkodásmódban rejlik az oka: sokszor nem érzik feladatuknak a nemzeti intézmények, hogy jól gazdálkodjanak az ország tehetségkontingensével, ami nemzeti kincs. Ma a kereskedelmi szolgáltatók számára csak az éri meg, ha egy minél egyszerűbb produkciót minél nagyobb képzetlen közönséghez tudnak eljuttatni. Pedig a magyar zenei és szellemi tehetség hungarikum, ezzel tudnánk kiemelkedni az európai nemzetek közül. Nem a világhoz kéne igazodnunk abban, hogy globalizáljuk a fogyasztást – vagyis hallgassák ugyanazokat a nemzetközi sztárokat a világ minden pontján –, mert lehet, hogy itthon tehetségesebb előadók is vannak, akik így nem tűnhetnek ki.

– Egy pedagógiai programot vezetsz, amelyre a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíja teremti meg a lehetőséget.

–A „Master class – Hogyan építsünk énekest?” projekttel az indulási nehézségekkel küzdő zenészeknek szeretném videóinterjúkban átadni, hogy sok buktatóval is el lehet jutni az emberek szívéig. Arra az öninterjúmra például, amelyben a kudarcaimról is őszintén vallok, elementáris visszajelzéseket kapok, hiánypótlónak tartják. Részletes interjúkban szeretném megőrizni kiváló művészek élettapasztalatát, tematikus videókkal pedig egy hangzó énektananyagot szeretnék összeállítani.

Másrészt castingolni szeretnék a középiskolákban és az egyetemeken, felmérném, kinek van képezhetően jó hangja, vagyis ki az, akinek arany van a torkában, csak nem tud róla. Régebben a civil munkahelyeken is voltak dalárdák, ahonnan ki lehetett az énekhanggal túlnni – így lett világszínvonalú operaénekes a korábban autószerelőként dolgozó Schulder Jóskából, azaz Simándy Józsefből vagy Fodor Jánosból, aki eredetileg vasesztergályos volt. Ma viszont olyan nagy mennyiségű zene ömlik ránk, hogy az emberek már csak passzívan hallgatják, legfeljebb popszámokat énekelnek. A mi műfajunkban egyes hangtípusokból hiány van, például a mély hangokból, basszusból és altból – nem tudnak bizonyos operákat színpadra állítani, csak ha külföldről hívnak segítséget, mert az egyszerűbb és gyorsabb, mint énekeseket keresni és kinevelni itthon.

– Az operának meg kell újulnia vagy utat kell találnia a ma emberéhez. A musicalek óriási sikere azt mutatja, hogy az énekes színházra van igény.

– Az, hogy mi érinti meg az embereket érzelmileg, a történelmi korokban alig változik. Ha ezt a humán faktort (a dallamra, a harmóniára való törekvést) nem veszik figyelembe a modern szerzők, akkor a művük lehet érdekesen intellektuális, de elidegenít. A tradíciónak és ennek a korigénynek találkozni kell az operaelőadásokban. Ez az útkeresés most zajlik. Ugyanakkor az opera nem háttérhallgatásra való, mert a színpadi látvány és a hang egymástól elválaszthatatlan. A közönségnek meg lehet tanítani, hogyan találja meg az operákban a maga intellektuális és érzelmi táplálékát. Foglalkoztat, hogy új formákat találjunk ki a kortárs operák népszerűsítésére, például a népszerű tévésorozatok mintájára.

– Úgy tűnik, hogy számodra művészek lenni társadalmi szolgálat.

– Igen, most ez motivál legjobban. Minden művész egy üres edény, amelyet az élettapasztalat és a művészet feltölt. Ezért nem szeretem az „önmegvalósítás” kifejezést, hiszen nem vagyunk mások, mint a tapasztalataink összessége, amelyeket egyre jobban tudunk használni a művészi kifejezés érdekében. „Az ember célja a küzdés maga” – a madáchi gondolat nagyon személyesen érint, és okafogyottá válna minden, ha már nem lenne miért küzdenünk. Soha nem a tegnapi siker éltet, hanem a holnapi kihívás: mit lehetne még megtanulni, hogyan lehet egy dallam még szebb, egyszerűbb – ezért ülök le mindennap gyakorolni a zongorához. ♦